

درس ششم: وضو و تیمم

۱- حکمت شستن هر یک از اعضای وضو (صورت ، دست ها و مسح سر و پاها) را بنویسید.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله درباره حکمت وضو می فرماید:

« شستن صورت در وضو؛ یعنی خدایا هر گناهی که با این صورت انجام دادم، آن را شست و شو می کنم تا با صورت پاک به جانب تو بایستم و عبادت کنم؛ شستن دست ها در وضو یعنی خدایا، از گناه دست شستم و به واسطه گناهانی که با دستم مرتکب شدم، دستم را تطهیر می کنم. مسح سر در وضو یعنی خدایا از هر فکر و خیال باطل و گناه آلود که در سر پرورنده ام، سرم را تطهیر می کنم؛ مسح پا یعنی خدایا من از رفتن به مکان های نامناسب پا می کشم. »

۱- با توجه به سخن پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، سه مورد از فواید وضو را بنویسید.

بسیار وضو بگیر تا خداوند بر عمرت بیفزاید. کسی که با وضو می خوابد، بسترش تا صبح برای او مسجد خواهد بود و خوابش برای او نماز^۳.

۲- برای انجام چه کارهایی وضو واجب است؟

۱- وقتی می خواهیم نماز بخوانیم. ۲- وقتی قصد داریم دستمان را به آیات قرآن بزنیم. ۳- وقتی به حج می رویم و می خواهیم طواف واجب حج را به جای بیاوریم. ۴- وقتی به یکی از نام های خداوند (به هر زبانی که نوشته شده باشد) دست می زنیم.

۳- وضو گرفتن در چه مواردی مستحب است؟

۱- هنگام تلاوت قرآن کریم. ۲- همراه داشتن قرآن. ۳- زیارت حرم های امامان علیهم السلام. ۴- رفتن به مسجد. ۵- زیارت اهل قبور. ۶- هنگام خوابیدن.

۴- شرایط وضوی صحیح را بنویسید.

۱- پاک بودن آب وضو ۲- مُطلق بودن آب وضو ۳- مباح بودن آب و ظرف آن ۴- پاک بودن اعضای وضو ۵- نبودن مانع در اعضا ۶- ترتیب ۷- مُوات

۵- اگر ندانیم یا فراموش کنیم که آبی نجس است و با همان آب نجس، وضو بگیریم، وضو چه حکمی دارد؟ باطل است.

۶- آب مطلق را تعریف کنید و انواع آن را بنویسید.

آب مطلق به آب های خالصی گفته می شود که با چیز دیگر آمیخته نشده و یا از چیزی گرفته نشده باشد؛ آب باران، آب چشمه ها و چاه ها، آب رودها، دریاها و آب لوله کشی که در خانه ها وجود دارد، آب مطلق شمرده می شود.

۷- آب مضاف را با ذکر مثال توضیح دهید.

آبی که خالص نیست و آن را از چیز دیگری گرفته اند، مانند گلاب و آب میوه و یا با چیز دیگری مخلوط شده باشد مثل آب نمک غلیظ و آب های خیلی گل آلود به گونه ای که دیگر به آن آب نگویند، **آب مضاف** نامیده می شود.

۸- آب وضو باید چه شرایطی داشته باشد؟

۱- پاک باشد   ۲- مباح باشد   ۳- مطلق باشد

۸-۱- در وضو، چه چیزهایی باید پاک باشد؟

۱- آب وضو   ۲- مکان وضو   ۳- اعضای وضو

۸-۲- در وضو چه چیزهایی باید مباح باشد؟

۱- آب وضو   ۲- ظرف آب

۹- وضو گرفتن با آب مطلق و آب مضاف، چه حکمی دارد؟

با آب مطلق صحیح است ولی با آب مضاف باطل است.

۱۰- «آب وضو باید مباح باشد» را توضیح دهید.

یعنی یا آب برای خودمان باشد و یا اگر برای دیگری است، او از وضو گرفتن ما با آب رضایت داشته باشد.

۱۱- استفاده از آب غصبی و وضو گرفتن با این آب، چه حکمی دارد؟

استفاده از آب غصبی حرام است و وضو گرفتن با این آب نیز، باطل خواهد بود.

۱۲- وضو گرفتن با آب هایی که در مکان های عمومی قرار دارند، چه حکمی دارد؟

۱۳- حکم چربی کرم ها، لاک روی ناخن، چسب و رنگ، در وضو چیست؟

وضو را باطل خواهد کرد.

۱۴- «ترتیب» یکی از شرایط وضو است، آن را توضیح دهید.

یعنی تمام مراحل وضو را به ترتیب انجام دهیم؛ پس از نیت، ابتدا صورتمان را می شوئیم؛ سپس دست راست را از بالای آرنج تا نوک انگشتان می شوئیم و پس از آن دست چپ را نیز به همین صورت می شوئیم؛ بعد با همان رطوبتی که در کف دست مانده است، سر را مسح و با همان رطوبت، روی پای راست را با دست راست مسح می کنیم و روی پای چپ را با دست چپ.

۱۵- «موالات» در وضو را توضیح دهید.

موالات یعنی این که کارهای وضو را پشت سرهم انجام دهیم و بین آنها فاصله نیندازیم. اگر بین کارهای وضو به قدری فاصله بیندازیم که حالت وضو به هم بخورد، به گونه ای که بگویند او مشغول کار دیگری شده است؛ مانند پاسخ دادن به تلفن در حال وضو.

الف) با ذکر دلیل مشخص کنید در کدام یک از موارد زیر، وضو صحیح و در کدام یک، باطل است.

■ آب پاک در اختیار نداریم و به همین دلیل با گلاب وضو می گیریم.

..... **چون گلاب، از نوع آب مضاف است، وضو باطل است** .....

■ در هنگام سفر، از آب رودخانه وضو می گیریم.

■ آب رودخانه، عمومی است و به شخص خاصی اختصاص ندارد، پس وضو صحیح است.

■ هنگام وضو گرفتن، کسی با تلفن ما تماس بگیرد و ما چند دقیقه ای مشغول صحبت با او شویم و بعد از پایان صحبت، وضوی خود را ادامه دهیم.

■ وضو، باطل است. چون موالات، که در آن باید کارهای وضو پشت سرهم و بدون فاصله زمانی انجام شود، رعایت نشده است.

ب) در حضور معلمان وضو بگیرید و از او بخواهید اشکالات احتمالی وضوی شما را برطرف کند.

۱۶- در چه مواردی، به جای وضو و غسل، می توان تیمم کرد؟

۱- آب در دسترس دارد، ولی غصبی، نجس یا خیلی گل آلود است.

۲- آب کمی در اختیار دارد که اگر با آن وضو بگیرد، از تشنگی به سختی خواهد افتاد.

۱۷- مراحل غسل ترتیبی را بنویسید.

۱ نیت   ۲ شستن تمام سر و گردن   ۳ شستن نیمه راست بدن   ۴ شستن نیمه چپ بدن

فعالیت کلاسی

به کمک دوستان خود سه مورد دیگر از مواقعی را که باید به جای وضو تیمم کرد، بیان کنید.

۱- وقت تنگ باشد که اگر وضو بگیرد، نمازش قضا می شود.

۲- .....

۳- آب در دسترس نباشد. ۲- آب برای سلامتی نمازگزار ضرر داشته باشد.

۱۷- مراحل تیمم را بنویسید.

- ۱- نیت می کنیم که برای خشنودی خداوند و به جای وضو یا غسل، تیمم می کنیم.
- ۲- کف هر دو دست را با هم روی خاک پاک و یا هر چیز دیگری که تیمم بر آن صحیح است می زنیم.
- ۳- دست ها را بالای پیشانی می گذاریم و آنها را تا ابروها و بالای بینی می کشیم.
- ۴- کف دست چپ را بر پشت دست راست می گذاریم و از میچ تا نوک انگشتان می کشیم.
- ۵- کف دست راست را پشت دست چپ می گذاریم و از میچ تا نوک انگشتان می کشیم.

۱۸- چه چیزهایی وضو را باطل می کند؟

- ۱- خارج شدن ادرار، مدفوع و گازهای روده از بدن
- ۲- به خواب رفتن (به صورتی که چشم نبیند و گوش هم نشنود).

خودت را امتحان کن.

۱- از شرایط وضوی صحیح، پنج مورد را نام ببرید و توضیح دهید.

۱- پاک بودن آب وضو ۲- مُطلق بودن آب وضو ۳- مباح بودن آب و ظرف آن ۴- پاک بودن اعضای وضو ۵- نبودن مانع در اعضا

۲- سه مورد از مواردی که مکلف باید برای نماز، تیمم کند را بیان کنید.

۱- آب در دسترس دارد، ولی غصبی، نجس یا خیلی گل آلود است.

۲- آب کمی در اختیار دارد که اگر با آن وضو بگیرد، از تشنگی به سختی خواهد افتاد.

۳- وقت تنگ باشد که اگر وضو بگیرد، نمازش قضا می شود.

۳- شیوه صحیح تیمم کردن را به صورت خلاصه، توضیح دهید.

۱- نیت می کنیم که برای خشنودی خداوند و به جای وضو یا غسل، تیمم می کنیم.

۲- کف هر دو دست را با هم روی خاک پاک و یا هر چیز دیگری که تیمم بر آن صحیح است می زنیم.

۳- دست ها را بالای پیشانی می گذاریم و آنها را تا ابروها و بالای بینی می کشیم.

۴- کف دست چپ را بر پشت دست راست می گذاریم و از میچ تا نوک انگشتان می کشیم.

۵- کف دست راست را پشت دست چپ می گذاریم و از میچ تا نوک انگشتان می کشیم.

آزمون درس ۶ پیام نهم

۱- در کدام یک از کارهای زیر وضو گرفتن واجب است؟

الف) زیارت اهل قبور ب) دست زدن به نام خدا ج) خواندن قرآن د) زیارت حرم امامان

۲- در کدام یک از موارد زیر شرایط وضو صحیح نیست؟

الف) مطلق بودن آب وضو ب) مباح بودن ظرف آب وضو ج) مباح بودن محل وضو گرفتن د) موالات

۳- کسی که برای وضو گرفتن مشکلی ندارد نباید دیگری او را وضو دهد. درست نادرست

۴- کسی که آب ندارد، اما فرصت کافی برای وضو گرفتن باقیست باید بدون اتلاف وقت تیمم کند. درست نادرست

۵- اگر ندانیم آب وضو نجس است و با آن وضو بگیریم، وضو صحیح است. درست نادرست

۶- به آبی که از چیزی گرفته شده یا چیزی با آن مخلوط شده باشد، آب ..... می گویند.

۷- استفاده از آب غصبی برای وضو ..... است.

۸- صحیح یا باطل بودن وضو را در نمونه های زیر مشخص کنید.

الف. مریم با آبی که در پارک قرار دارد، وضو می گیرد. صحیح باطل

ب. علی با این که کمی چسب روی دستش باقی مانده، وضو می گیرد. صحیح باطل

۹- مضاف یا مطلق بودن آب های زیر را مشخص کنید.

آب چشمه :
گلاب :

آب لوله کشی:

۱۰- در چه مواردی وضو و تیمم باطل می شود؟ دو مورد

منظور از ترتیب و موالات در وضو چیست؟

وضو ، غسل و تیمم

درس ششم

سوالات کتاب :

۱- از شرایط وضوی صحیح ، پنج مورد را نام ببرید و توضیح دهید .

الف) پاک بودن آب وضو :

آب وضو باید پاک باشد ؛ اگر ندانیم و یا فراموش کنیم که آبی نجس است و با آن آب وضو بگیریم ، وضوی ما باطل است .

ب) مباح بودن آب و ظرف وضو :

آبی که ما با آن وضو می گیریم باید مباح باشد (یا آب برای خودمان باشد و یا صاحبش راضی باشد که ما با آن وضو بگیریم) .

ج) پاک بودن اعضای وضو :

اگر اعضای وضو نجس باشند باید ابتدا نجاست را برطرف کرد ، بدن را پاک نمود و سپس وضو گرفت . (اگر اعضای وضو در

هنگام وضو نجس باشند ، وضو باطل است .)

د) ترتیب :

واجب است که تمام مراحل وضو را به ترتیب انجام دهیم ؛ اگر مکلف این ترتیب را به هم بزند ، وضویش باطل است .

ه) موالات :

واجب است ، کارهای وضو را پشت سر هم انجام دهیم و بین آنها فاصله نیندازیم ، وگرنه وضوی ما باطل خواهد شد .

۲ - سه مورد از مواردی که مکلف باید برای نماز ، تیمم کند را بیان کنید .

- (الف) اصلاً آب در اختیار نداشته باشد .
 (ب) استفاده از آب برایش ضرر داشته باشد .
 (ج) آبی که در دسترس دارد ، غصبی ، نجس و یا خیلی گل آلود باشد .
 (د) آب کمی در اختیار دارد که اگر با آن وضو بگیرد ، از تشنگی به سختی خواهد افتاد .
 (ه) فرصت کافی برای وضو گرفتن نداشته باشد و اگر وضو بگیرد ، نمازش قضا شود .

۳ - شیوه صحیح تیمم کردن را به صورت خلاصه توضیح دهید .

- (الف) تیمم می کنیم که به چه منظور تیمم می کنیم .
 (ب) کف دو دست را با هم بر روی خاک پاک می زنیم .
 (ج) دست ها را بر بالای پیشانی گذاشته و آنها را تا ابرو ها (بالای بینی) می کشیم .
 (د) کف دست چپ را بر پشت دست راست گذاشته و از مچ تا نوک انگشتان می کشیم .
 (ه) کف دست راست را بر پشت دست چپ گذاشته و از مچ تا نوک انگشتان می کشیم .

نمونه سؤالات متنی درسی ۶ :

۱ - در جملات زیر جاهای خالی را با کلماتی مناسب تکمیل کنید :

- (الف) تیمم می کنیم که برای خشنودی خدا و بجای وضو و یا غسل ، می خواهیم تیمم کنیم .
 (ب) پیامبر (صلی الله علیه و آله) به یکی از اصحابش : بسیار وضو بگیر تا خداوند بر عمرت بیفزاید .
 (ج) در صورتی که وقت کافی برای وضو گرفتن نداریم ، وظیفه ما تیمم کردن است .
 (د) در هنگام طواف واجب حج ، مانند وقتی که می خواهیم نماز بخوانیم ، واجب است که وضو بگیریم .
 (ه) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) : کسی که با وضو می خوابد ، بسترش تا صبح برای او مسجد و خوابش برای او نماز خواهد بود .

۲ - جملات زیر را با پاسخ کوتاه تکمیل نمایید :

- (الف) اگر اعضای وضو نجس باشد ، ابتدا باید نجاست را برطرف کرده و سپس وضو بگیریم .
 (ب) اگر آب برای کسی ضرر دارد ، در صورتی می تواند تیمم کند که مطمئن باشد تا پایان وقت این شرایط برایش تغییر نمی کند .
 (ج) اگر بخواهیم به یکی از نام های خداوند (به هر زبانی که نوشته شده باشد) دست بزنیم ، واجب است وضو داشته باشیم .
 (د) کسی که می خواهد وضو بگیرد ، علاوه بر دانستن شرایط وضوی صحیح ، باید شیوه انجام صحیح وضو را نیز بداند .

۳ - صحیح یا غلط بودن جملات زیر را مشخص کنید :

الف	اگر ناخن فرد بیش از حد معمول بلند باشد ، لازم است برای وضو چرک زیر آن را برطرف کند .	صحیح	غلط
ب	سومین مرحله از غسل ترتیبی ، شستن نیمه چپ بدن است .	صحیح	غلط
ج	واجب است کارهای وضو را پشت سرهم انجام دهیم و بین آنها فاصله بیندازیم .	صحیح	غلط
د	کسی که آب در دسترس دارد ، ولی غصبی ، نجس یا خیلی گل آلود است ، می تواند تیمم کند .	صحیح	غلط

۴ - جملات زیر را تفسیر کنید ، (در مورد مفهوم هر جمله به طور مختصر توضیح دهید) :

الف) « ظرف وضو باید مباح باشد . »

باید یا ظرف وضو از خودمان باشد و یا صاحب آن راضی باشد که ما از آن ظرف برای وضو گرفتن استفاده کنیم .

ب) « وضوی عملی ، بهترین روش یادگیری وضو است . »

برای این که وضو گرفتن را بهتر یاد بگیریم ، خوب است نزد کسی که طریقه صحیح وضو گرفتن را می داند وضو بگیریم و ایشان اشکالات احتمالی وضوی ما را برطرف کند . در این صورت ما بهتر می توانیم وضو گرفتن صحیح را یاد بگیریم .

ج) « رعایت موالات ، از واجبات وضو است . »

واجب است کارهای وضو را پشت سر هم انجام دهیم و بین آن ها فاصله نیندازیم .

اگر به اندازه ای فاصله بیندازیم که حالت وضو به هم بخورد ، وضوی ما باطل است .

د) « مکلف ، باید خودش نیت وضو کند . »

کسی که به دلیل بیماری یا مشکل دیگری نمی تواند خودش وضو بگیرد ، باید از شخص دیگری بخواهد که او را وضو دهد . در این حال خود شخص باید هر کدام از کارهای وضو را که می تواند ، خودش انجام دهد (از جمله نیت کردن را)

۵ - در مورد مفهوم هر عبارت ، توضیح مختصر بدهید :

الف	موالات	انجام کارهای وضو پشت سر هم و بدون فاصله .
ب	ترتیب	انجام دادن تمامی مراحل وضو به ترتیبی که گفته شده است .
ج	مباح بودن	راضی بودن صاحب آب یا ظرف برای وضو گرفتن . (غصبی نبودن)
د	آب مضاف	آبی که با چیز دیگری مخلوط شده و یا از چیز دیگری گرفته باشند . (آب نمک غلیظ ، گلاب ، آب میوه)

۶ - برای پاسخ زیر ، سؤال مناسبی بنویسید :

الف) سؤال: سه مورد از مواردی که مکلف باید برای نماز ، تیمم کند را بیان کنید .

پاسخ : ۱) آبی که در دسترس دارد ، غصبی ، نجس و یا خیلی گل آلود باشد .

۲) آب کمی در اختیار دارد که اگر با آن وضو بگیرد ، از تشنگی به سختی خواهد افتاد .

۳) فرصت کافی برای وضو گرفتن نداشته باشد و اگر وضو بگیرد ، نمازش قضا شود .

ب) سؤال : مرحله دوم و سوم تیمم را توضیح دهید .

پاسخ : ۲) کف دو دست را با هم بر روی خاک پاک می زنیم .

۳) دست ها را بر بالای پیشانی گذاشته و آنها را تا ابرو ها (بالای بینی) می کشیم .

۷ - عبارات زیر را با کلمات داده شده تکمیل کنید : (دو کلمه اضافه است)

مطلق	مباح	مکروه	خالص	آمیخته
باطل	پاک	مضاف	حرام	غصبی

الف) آبی که ما با آن وضو می گیریم باید مباح باشد ، یعنی یا آب برای خودمان باشد و یا این که اگر برای دیگری است ، او از وضو گرفتن ما با آن آب رضایت داشته باشد . بنابر این استفاده از آب غصبی کاری حرام و وضو با این آب باطل است .

ب) آب ها به دو دسته تقسیم می شوند ، مطلق و مضاف ، آب باران و آب لوله کشی و آب چاه ها ، آبی خالص هستند که با چیز دیگری آمیخته نشده اند و یا از چیزی گرفته نشده اند ، که به این دسته آب ها مطلق می گویند .

۸ - در چه مواردی واجب است وضو بگیریم ؟

- الف) وقتی می خواهیم نماز بخوانیم .
 ب) وقتی قصد داریم ، دستمان را بر نوشته های قران بزنیم .
 ج) وقتی می خواهیم طواف واجب حج را بجا آوریم .
 د) وقتی می خواهیم به یکی از نام های خدا دست بزنیم .

۹ - آب مطلق و مضاف را تعریف کنید و برای هر کدام چند مثال بزنید .

آب مطلق به آب خالصی گفته می شود که با چیز دیگری آمیخته نشده باشد .

مانند : آب باران ، آب چشمه ، آب چاه و آب رود ها و دریا ها و آب لوله کشی که در خانه ها وجود دارد .

آب مضاف آبی است که خالص نباشد و از چیز دیگری گرفته باشند . (آب گلاب و آب میوه)

یا با چیز دیگری مخلوط شده باشد (آب نمک غلیظ - آب های خیلی گل آلود که دیگر به آن آب نگویند)

۱۰ - در چه مواردی مستحب است که وضو بگیریم ؟

- الف) هنگام تلاوت قران
 ب) هنگام همراه داشتن قران
 ج) هنگام رفتن به مساجد
 د) زیارت حرم ائمه معصومین
 ه) هنگام خوابیدن
 و ...

۱۱ - شرایط صحت وضو کدامند ؟ (چهار مورد)

- الف) پاک ، مطلق و مباح بودن آب وضو
 ب) غصبی نبودن ظرف و آب وضو
 ج) رعایت ترتیب و موالات در وضو
 د) بی ضرر بودن آب برای وضو گیرنده
 ه) نبودن مانع رسیدن آب در اعضای وضو
 و) کافی بودن وقت برای وضو و نماز

۱۲ - چه چیز هایی وضو یا تیمم را باطل می کند ؟

- الف) خارج شدن ادرار ، مدفوع و یا باد روده از بدن .
 ب) خوابی که در آن چشم نبیند و گوش هم نشنود .

۱۳ - مراحل مختلف وضو را به ترتیب و مختصر بنویسید .

۱) نیت	۲) شستن صورت	۳) شستن دست راست	۴) شستن دست چپ
۵) مسح سر	۶) مسح پای راست	۷) مسح پای چپ	

۱۴ - در هر یک از موارد زیر ، وضو چه حکمی دارد ؟ (به گزینه صحیح وصل کنید)

<div style="border: 1px dashed black; border-radius: 50%; padding: 10px; width: 100px; height: 100px; display: flex; flex-direction: column; justify-content: center; align-items: center;"> <p>وضوی باطل</p> </div>	آب پاک در اختیار ندارد و به همین دلیل با گلاب وضو می گیرد .	<div style="border: 1px dashed black; border-radius: 50%; padding: 10px; width: 100px; height: 100px; display: flex; flex-direction: column; justify-content: center; align-items: center;"> <p>وضوی صحیح</p> </div>
	در میان وضو گرفتن ، بعد از پایان صحبت با تلفن ، وضوی خود را ادامه دهد .	
	خانمی در جایی وضو بگیرد که نا محرم بدنش را ببیند .	
	پیش از تمام شدن وضو ، جایی را که شسته یا مسح کرده نجس شود .	
	به دلیل بیماری نتواند وضو بگیرد و شخص دیگری برایش وضو بگیرد .	

۱۵ - برای هر جمله ، کلمات مناسب را انتخاب و زیر آن خط بکشید :

- الف) در وضوی صحیح ، پس از نیت ، ابتدا ..... را می شوئیم . (دست راست ، دست ها ، صورت)
- ب) وضو گرفتن فقط با آب ..... صحیح است و ما نمی توانیم با آب دیگری ، وضو بگیریم . (مطلق ، جاری ، مضاف)
- ج) استفاده از آب غصبی ، ..... است و وضو نیز با این آب ، باطل خواهد بود . (حرام ، باطل ، مکروه)
- د) هنگام تلاوت و همراه داشتن قرآن و رفتن به مسجد ، ..... است وضو داشته باشیم . (مباح ، واجب ، مستحب)